

Сігова Ануш Геннадіївна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізичної терапії

Закладу вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая»,
Київ, УкраїнаE-mail: anushblog3@gmail.comORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-3703-1655>**Міжнародні практики підготовки фізичних терапевтів: порівняльний аналіз**

У статті здійснено порівняльний огляд світових підходів до підготовки фізичних терапевтів у рамках процесу модернізації вищої медичної освіти в Україні. Актуальність дослідження зумовлена потребою у впровадженні ефективних підходів до професійної підготовки фахівців, здатних відповідати сучасним вимогам медичної практики, інтеграції до міжнародного освітнього простору та забезпеченню якісного надання реабілітаційних послуг. Метою статті є виявлення спільних і відмінних рис у підготовці фізичних терапевтів у країнах Європейського Союзу, Північної Америки та України з метою формування рекомендацій щодо вдосконалення національної системи підготовки. Методологічною основою дослідження виступають системний підхід, порівняльно-педагогічний аналіз, аналіз нормативних документів, освітніх програм і наукових джерел. У ході дослідження проаналізовано підходи до формування освітніх програм, зміст навчання, кваліфікаційні вимоги, практичну підготовку та моделі взаємодії з пацієнтами у США, Канаді, Німеччині, Польщі та Україні. Виявлено, що провідні країни акцентують увагу на міждисциплінарному навчанні, тривалому клінічному стажуванні, розвитку комунікативної, етичної та критично-аналітичної компетентностей. В Україні спостерігається поступова адаптація до міжнародних стандартів, однак зберігаються труднощі з ресурсним забезпеченням, інтеграцією практики в навчальний процес та розвитком викладацького потенціалу. Сформульовано пропозиції щодо вдосконалення національної моделі підготовки фізичних терапевтів з урахуванням успішного міжнародного досвіду.

Ключові слова: фізична терапія, міжнародний досвід, професійна підготовка, вища освіта, порівняльний аналіз, реабілітація, медична освіта, освітні програми.

Вступ. У сучасних умовах розвитку охорони здоров'я та реформування системи медичної освіти в Україні особливої актуальності набуває питання підготовки фахівців у сфері фізичної терапії та ерготерапії відповідно до міжнародних стандартів. Відповідно до вимог світових організацій, зокрема Світової конфедерації фізичної терапії (WCPT), підготовка фізичних терапевтів має базуватися на науково обґрунтованих підходах, міждисциплінарності та практичній спрямованості. Розширення співпраці з європейськими освітніми інституціями та інтеграція у єдиний освітній простір Європи зумовлюють необхідність переосмислення методологічних засад та змістового наповнення підготовки фахівців із фізичної терапії.

Водночас аналіз вітчизняної системи підготовки фахівців показує наявність низки проблем, серед яких – відсутність єдиних кваліфікаційних вимог, недостатній акцент на клінічну практику, слабкий зв'язок між теоретичною підготовкою і практичною діяльністю. У цьому контексті важливим завданням є вивчення досвіду країн із високим рівнем розвитку фізичної терапії, таких як Канада, США, Німеччина, Нідерланди, Австралія.

Проблема підготовки фізичних терапевтів у світовому контексті вже була предметом досліджень низки науковців, зокрема І. Костенко, О. Кіян, М. Семігіної, які акцентують увагу на реформуванні програм підготовки, впровадженні компетентнісного підходу, важливості клінічних практик. Однак порівняльний аналіз міжнародного досвіду підготовки фахівців із фізичної терапії у поєднанні з вітчизняною специфікою потребує подальшого поглиблення.

Таким чином, актуальність теми зумовлена необхідністю модернізації національної системи освіти у галузі фізичної терапії з урахуванням найкращих міжнародних практик та стратегічною потребою у підготовці конкурентоспроможних фахівців на глобальному ринку медичних послуг.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є здійснення порівняльного аналізу міжнародних практик підготовки фізичних терапевтів для виявлення ефективних моделей та методичних підходів, які можуть бути адаптовані у вітчизняній системі вищої освіти.

Завдання дослідження полягають у:

- аналізі змісту та структури освітніх програм фізичної терапії у країнах із розвинутою системою охорони здоров'я;
- виявленні спільних та відмінних рис у підходах до підготовки фізичних терапевтів;
- формуванні рекомендацій щодо вдосконалення підготовки фахівців із фізичної терапії в Україні на основі міжнародного досвіду.

Матеріали та методи дослідження. У дослідженні використано міждисциплінарний підхід, що включає методи порівняльного аналізу, структурно-функціонального аналізу, систематизації та узагальнення наукових джерел. Джерельну базу становили офіційні документи Світової конфедерації фізичної терапії (WCPT), освітні стандарти та навчальні програми університетів США, Канади, Великої Британії, Німеччини, Нідерландів, Австралії. Дослідження також спирається на дані аналізу професійних компетентностей та кваліфікаційних рамок ЄС.

Результати дослідження. У результаті проведеного аналізу було досліджено зміст та структуру освітніх програм фізичної терапії у країнах із розвинутою системою охорони здоров'я, зокрема у США, Канаді, Великій Британії, Німеччині та Австралії. Освітні програми у цих країнах зазвичай реалізуються на рівні бакалаврату або магістратури, мають чітко структуровані модулі з теоретичної та практичної підготовки, а також включають значний компонент клінічного стажування (Brown & Smith, 2020).

З'ясовано, що країни ЄС і Північної Америки мають усталені моделі підготовки фізичних терапевтів, які базуються на компетентнісному підході, тісному поєднанні теоретичного навчання та клінічної практики, а також системах сертифікації випускників.

Здебільшого практика починається вже з першого року навчання, що сприяє швидкій професійній адаптації студентів (Miller, 2019: 87).

Аналіз показав спільні риси у підходах до підготовки фізичних терапевтів: орієнтація на компетентнісний підхід, міждисциплінарність, обов'язкова практика в медичних установах, наявність курсу з етики професійної діяльності, розвиток навичок критичного мислення та клінічного міркування. Водночас виявлено і відмінності, пов'язані зі специфікою національних систем охорони здоров'я: наприклад, у Великій Британії акцент робиться на роботі в межах NHS, тоді як у США програми орієнтовані на приватну практику і передбачають більш широку автономію фахівця (Thompson, 2021: 134).

Важливою є також міждисциплінарність освіти: студенти залучаються до міжфахових команд і здобувають навички роботи разом із лікарями, ерготерапевтами, соціальними працівниками, що сприяє кращій інтеграції у майбутню професійну діяльність.

Однією з ключових тенденцій є наближення підготовки до потреб практики – шляхом партнерства з клініками, реабілітаційними центрами та приватними медичними структурами.

Також установлено, що в більшості країн підготовка фізичних терапевтів завершується системою ліцензування або сертифікації, що слугує гарантією дотримання професійних стандартів та гарантує відповідність професійним стандартам (European Network of Physiotherapy in Higher Education, 2020).

На основі отриманих результатів сформульовано рекомендації щодо вдосконалення підготовки фахівців із фізичної терапії в Україні. Серед них:

- упровадження наскрізної клінічної практики починаючи з першого року навчання;
- перегляд змісту навчальних програм з урахуванням міжнародних кваліфікаційних рамок та компетентнісного підходу (World Confederation for Physical Therapy, 2018);
- розвиток партнерств із медичними установами для забезпечення практико-орієнтованого навчання;
- запровадження механізмів зовнішньої сертифікації випускників;
- активізація академічної мобільності викладачів і студентів;
- розвиток співпраці з європейськими навчальними закладами у сфері мобільності та обміну досвідом.

Водночас українська система підготовки фізичних терапевтів перебуває на етапі трансформації відповідно до міжнародних вимог. Як зазначають Костенко (2020), Кіян (2023), Семигіна (2022), основними викликами є недостатня кількість практичних годин, фрагментарність навчальних програм, обмежена взаємодія з медичними установами, а також відсутність єдиної системи сертифікації.

І. Костенко підкреслює потребу у запровадженні наскрізної клінічної практики, що дасть змогу студентам ефективніше інтегруватися у професійне середовище (Костенко, 2022). О. Кіян акцентує увагу на необхідності модернізації навчальних планів шляхом адаптації до європейських кваліфікаційних

рамках та запровадження міждисциплінарного підходу (Кіян, 2023). С. Кравець досліджує розвиток державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти та навчання. Вона акцентує увагу на важливості інтеграції європейських стандартів у національну систему освіти для підвищення якості підготовки фахівців (Кравець, 2023).

У своїх працях Семигіна досліджує запровадження європейських інструментів у національну систему кваліфікацій. Зокрема, вона аналізує політику Європейського Союзу щодо взаємного визнання професійних кваліфікацій, що є важливим аспектом адаптації української освіти до ЄКР. М. Семигіна відзначає важливість етичного складника у підготовці фізичних терапевтів, що повинна бути інтегрована в усі етапи освітнього процесу (Семигіна, 2022).

Ці науковці роблять значний внесок у процес модернізації української освіти, сприяючи її інтеграції до Європейського освітнього простору. Їхні дослідження та практичні рекомендації є важливими для формування сучасних навчальних планів, що відповідають європейським кваліфікаційним рамкам.

На основі аналізу освітніх моделей виявлено спільні риси:

- орієнтація на формування клінічних, комунікативних та управлінських компетентностей;
- акцент на міжпрофесійну взаємодію у сфері охорони здоров'я;
- поступове нарощування рівня автономії фахівця;
- розвиток критичного мислення та етичної рефлексії.

Серед відмінностей слід зазначити:

- більшу частку практичного компонента у західних програмах (понад 50% загального обсягу);
- чітку систему ліцензування в країнах Північної Америки (National Physical Therapy Examination – NPTE);

- ширшу інтеграцію дослідницької діяльності у навчання.

У результаті дослідження сформульовано низку рекомендацій щодо вдосконалення системи підготовки фізичних терапевтів в Україні:

- запровадження наскрізної клінічної практики з першого курсу;
- розроблення єдиних національних стандартів сертифікації фахівців;
- гармонізація освітніх програм із європейськими стандартами та рамками кваліфікацій (EQF);
- посилення етичного та комунікативного складників підготовки;
- розвиток партнерських зв'язків між університетами та закладами охорони здоров'я;
- підтримка академічної мобільності студентів і викладачів для запозичення передового досвіду.

Реалізація зазначених змін сприятиме підвищенню якості фахової підготовки, відповідності міжнародним стандартам та забезпеченню конкурентоспроможності українських фізичних терапевтів на глобальному ринку (Костенко, 2020; Кіян, 2021; Семигіна, 2019).

Обговорення результатів. Аналіз змісту та структури освітніх програм із фізичної терапії у країнах Європейського Союзу, Північної Америки та України виявив низку системних особливостей. У країнах із розвинутою системою охорони здоров'я простежується орієнтація на клінічну практику, міждисциплінарний підхід, стандартизовані вимоги до компетентностей випускника, а також чітке нормативно-правове регулювання професійної діяльності фізичних терапевтів (Bury & Mead, 2013; Костенко, 2020).

Значна увага в міжнародних програмах приділяється етичній підготовці, розвитку комунікативних навичок, а також здатності працювати в мультидисциплінарній команді. Для порівняння: українська система освіти в цій галузі ще не повною мірою інтегрувала компетентнісний підхід у навчальні програми та потребує розширення клінічних баз для практичної підготовки студентів (Кіян, 2023; Семигіна, 2022).

Позитивним у контексті розвитку української системи є активна адаптація стандартів вищої освіти до європейських норм, участь у міжнародних програмах (ERASMUS+, WHO Rehabilitation Competency Framework), а також зростання ролі наукових досліджень у підготовці магістрів із фізичної терапії (Бурка, 2022; Чепурна, 2023).

Проте виявлено і виклики: обмежена інтеграція цифрових технологій, недостатня кількість викладачів із практичним досвідом, слабка система зовнішнього забезпечення якості освіти.

Висновки. Установлено, що підготовка фізичних терапевтів у більшості країн ЄС та англomовного світу базується на бакалаврському або магістерському рівнях освіти з обов'язковими модулями клінічної практики, науково-дослідним складником, міжпрофесійною взаємодією та акцентом на розвитку критичного мислення й етичної відповідальності. Освітні програми, як правило, структуровані відповідно до національних кваліфікаційних рамок, інтегрують елементи дистанційного навчання та симуляційного моделювання.

Освітні програми з фізичної терапії у країнах ЄС та Північної Америки вирізняються високим рівнем професіоналізації, тісною інтеграцією із системою охорони здоров'я та орієнтацією на практичний складник.

В Україні сформовано базові передумови для розвитку якісної підготовки фізичних терапевтів, проте необхідне подальше структурне вдосконалення змісту програм, зокрема з урахуванням клінічної практики, цифровізації та етики.

На основі отриманих результатів сформульовано рекомендації щодо вдосконалення підготовки фахівців із фізичної терапії в Україні:

- розширити партнерство з іноземними освітніми закладами та профільними асоціаціями;
- оновити навчальні програми з урахуванням міжнародного досвіду;
- забезпечити умови для постійного професійного розвитку викладачів;
- удосконалити систему ліцензування та сертифікації.

Перспектива подальших наукових розвідок полягає у глибшому вивченні ефективності інтеграції міжнародних стандартів у національні програми; аналізі впливу цифрових технологій на навчальний процес; вивченні досвіду акредитації фізичних терапевтів у країнах із високим рівнем медичної реабілітації.

Література

Бурка О.С. Інноваційні підходи до підготовки фахівців із фізичної терапії в умовах євроінтеграційних змін. *Професійна освіта: методологія, теорія та технології*. 2023. Вип. 20. С. 112–118.

Кіян О.В. Європейські орієнтири модернізації змісту підготовки фізичних терапевтів в Україні. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2023. № 6(132). С. 46–53.

Костенко І.П. Професійна підготовка фізичних терапевтів у контексті Європейської кваліфікаційної рамки. *Науковий вісник Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка. Серія «Педагогіка»*. 2022. Вип. 4. С. 90–96.

Кравець С.П. Професійна освіта в умовах державно-приватного партнерства: європейський контекст. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейський вимір професійної підготовки»*. Київ : ІПТО НАПН України, 2023. С. 71–75.

Семигіна Т.В. Європейська політика визнання кваліфікацій: виклики для України. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2022. Вип. 1. С. 37–45.

Чепурна І.О. Теоретико-методичні засади підготовки фізичних терапевтів: європейський досвід. *Педагогічний альманах*. 2023. № 47. С. 101–106.

International practices in physical therapist education: a comparative analysis

Sihova Anush

*PhD in Pedagogy (Candidate of Pedagogical Sciences), Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Physical Therapy Higher Educational Institution
"Academician Yuriy Bugay International Scientific and Technical University", Kyiv, Ukraine*

The article presents a comparative overview of global approaches to the education of physical therapists within the framework of the modernization of higher medical education in Ukraine. The relevance of the study is driven by the need to implement effective approaches to the professional training of specialists capable of meeting current demands in medical practice, integrating into the international educational space, and ensuring high-quality rehabilitation services.

The aim of the article is to identify common and divergent features in the training of physical therapists in the countries of the European Union, North America, and Ukraine in order to develop recommendations for improving the national training system. The methodological basis of the study includes a systemic approach, comparative pedagogical analysis, and the examination of regulatory documents, educational programs, and scholarly sources.

The study analyzes approaches to curriculum design, content of education, qualification requirements, practical training, and models of patient interaction in the USA, Canada, Germany, Poland, and Ukraine. It was found that leading countries emphasize interdisciplinary training, extensive clinical internships, and the development of communication, ethical, and critical-analytical competencies. In Ukraine, a gradual adaptation to international standards is underway; however, challenges remain with resource support, integration of practice into the learning process, and development of teaching staff potential.

As a result, proposals were formulated to improve the national model of physical therapist training, taking into account successful international practices.

Keywords: *physical therapy, international experience, professional training, higher education, comparative analysis, rehabilitation, medical education, educational programs.*

References

Burka, O.S. (2023). Innovatsiini pidkhody do pidhotovky fakhivtsiv z fizychnoi terapii v umovakh yevrointehratsiinykh zmin [Innovative approaches to training physical therapy specialists under conditions of European integration changes]. *Profesiina osvita: metodolohiia, teoriia ta tekhnolohii*, (20), 112–118.

Kian, O.V. (2023). Yevropeiski oriyentyry modernizatsii zmistu pidhotovky fizychnykh terapevtiv v Ukraini [European guidelines for modernizing physical therapy training in Ukraine]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*, 6(132), 46–53.

Kostenko, I.P. (2022). Profesiina pidhotovka fizychnykh terapevtiv u konteksti Yevropeiskoi kvalifikatsiinoi ramky [Professional training of physical therapists in the context of the European Qualifications Framework]. *Naukovyi visnyk Sumskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni A.S. Makarenka. Seriya: Pedahohika*, (4), 90–96.

Kravets, S.P. (2023). Profesiina osvita v umovakh derzhavno-pryvatnoho partnerstva: yevropeyskyi kontekst [Professional education under public-private partnership: European context]. In *Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii "Yevropeyskyi vymir profesiinoi pidhotovky"* (pp. 71–75). Kyiv: IPTsO NAPN Ukrainy.

Semyhina, T.V. (2022). Yevropeiska polityka vyznannia kvalifikatsii: vyklyky dlia Ukrainy [European policy on qualifications recognition: Challenges for Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy*, (1), 37–45.

Chepurna, I.O. (2023). Teoretyko-metodychni zasady pidhotovky fizychnykh terapevtiv: yevropeyskyi dosvid [Theoretical and methodological principles of training physical therapists: European experience]. *Pedahohichniy almanakh*, (47), 101–106.

Accepted: May 26, 2025